

УДК 37.035.373.3.004

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5\(23\)-1563-1576](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2024-5(23)-1563-1576)

Федорова Світлана Олександрівна здобувач третього освітньо-наукового рівня, Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053, <https://orcid.org/0000-0002-1327-7629>

ПРОБЛЕМИ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНО-ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. Статтю присвячено одній з актуальних проблем дошкільної освіти – формуванню соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку у процесі партнерської взаємодії та співробітництва учасників освітнього процесу. Зокрема, визначаються особливості партнерської взаємодії сім'ї та педагогів дошкільного закладу як складової, що впливає на формування значущих особистісних якостей дітей дошкільного віку. На засадах аналізу Закону України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» (2022 р.), Державного стандарту дошкільної освіти (2021 р.), Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 р.), Методичних рекомендацій щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців (2017 р.) констатовано важливість конструктивної взаємодії сім'ї та педагогів у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. Проаналізовано стан досліджуваної проблеми у сучасному освітньому просторі: роль сім'ї, участь батьків та педагогів у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в процесі комунікативної діяльності; концепції, наукові ідеї та міркування стосовно єдності суспільних інститутів родини вихованців та закладу дошкільної освіти. Окреслено проблему партнерської взаємодії як важливого компонента формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. Визначено важливість та практичну значущість взаємозв'язку виховних впливів педагогічного колективу та родин вихованців. Обґрунтовано роль співробітництва та партнерства учасників освітнього процесу. У перспективі подальших досліджень запропоновано пошук та узгодження ефективних форм, методів і засобів організації освітньої роботи з питань: підвищення

фахової компетентності педагогів та педагогічної освіченості батьків, конструктивної взаємодії батьків та педагогів закладу дошкільної освіти.

Ключові слова: соціально-громадянська компетентність, діти дошкільного віку, батьки, педагоги, заклади освіти, партнерська взаємодія.

Fedorova Svitlana Oleksandrivna Applicant of the Third Educational and Scientific Level, Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Bulvarno-Kudryavska St., 18/2, Kyiv, 04053, <https://orcid.org/0000-0002-1327-7629>

PROBLEMS OF PARTNERSHIP INTERACTION IN THE FORMATION OF SOCIAL AND CIVIC COMPETENCE OF PRESCHOOL CHILDREN

Abstract. The article is devoted to one of the topical issues of preschool education - the formation of social and civic competence of preschool children in the process of partnership and cooperation of participants in the educational process. In particular, the peculiarities of partnership interaction between family and preschool teachers as a component that influences the formation of significant personal qualities of preschool children are determined. Based on the analysis of the Law of Ukraine "On the Basic Principles of State Policy in the Field of Strengthening Ukrainian National and Civil Identity" (2022), the State Standard of Preschool Education (2021), the Concept of Early Childhood and Preschool Education (2020), and the Methodological Recommendations for Organizing the Interaction of Preschool Education Institutions with Parents of Pupils (2017), the importance of constructive interaction between families and teachers in the formation of social and civic competence of preschool children is stated. The state of the problem under study in the modern educational space is analyzed: the role of the family, the participation of parents and teachers in the formation of social and civic competence of preschool children in the process of communication activities; concepts, scientific ideas and considerations regarding the unity of social institutions of the family of pupils and preschool education institution. The problem of partnership interaction as an important component of the formation of social and civic competence of preschool children is outlined. The importance and practical significance of the relationship between the educational influences of the teaching staff and the families of pupils are determined. The role of cooperation and partnership of

participants in the educational process is substantiated. In the prospect of further research, it is proposed to search for and coordinate effective forms, methods and means of organizing educational work on the following issues: improving the professional competence of teachers and pedagogical education of parents, constructive interaction between parents and teachers of preschool education.

Keywords: social and civic competence, preschool children, parents, teachers, educational institutions, partnerships.

Постановка проблеми. Зміни в українській державі значною мірою позначилися на всіх рівнях сучасної освіти та зумовили визнання пріоритетності співробітництва з родинами вихованців у формуванні ключових компетентностей дітей дошкільного віку.

Система українського дошкілля продовжує здійснювати пошук якісно нових, ефективних підходів до організації освітньої діяльності у закладах дошкільної освіти на засадах дитиноцентризму, партнерства, ціннісного, компетентнісного та особистісно орієнтованого підходу [1].

Освітній процес у сучасних закладах дошкільної освіти ґрунтується на засадах соціально-педагогічного партнерства, співробітництва, співтворчості, особистісного спілкування, що передбачає конструктивну взаємодію усіх учасників освітнього процесу [2].

Разом з цим суттєвою прогалиною дошкільної освіти України є відсутність належної державної підтримки раннього розвитку дитини, формування культури відповідального батьківства, забезпечення партнерства та конструктивного спілкування між батьками та педагогами, усвідомленого батьківства та фахової підготовки педагогічних працівників нової формації [3].

Визначені ідеї солідарної відповідальності дорослих за розвиток дитини та забезпечення педагогічного партнерства конкретизовано у Державному стандарті дошкільної освіти [4].

У контексті зазначеного набула актуальності проблема осмислення на науковому рівні важливості впливу партнерства та конструктивної комунікації батьків та педагогічного колективу на формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку. Вивчення пріоритетних засад, гармонізація виховних впливів, добір ефективних форм співробітництва з означеної проблеми насамперед зумовлено тим, що період дошкільного дитинства є фундаментальним для розвитку особистості, що в подальшому житті стає визначальним у становленні людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оцінюючи сучасні зміни у вітчизняних законодавчих актах, наукові доробки психолого-

педагогічних досліджень у галузі дошкільної освіти присвячені даній проблематиці, нами було встановлено важливість та пріоритетність формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в межах освітнього напрямку «Дитина в соціумі» та визначення сутності партнерської взаємодії учасників освітнього процесу, що ми розкриваємо нижче.

Теоретичним підґрунтям досліджуваної проблеми є наукові праці присвячені проблематиці співробітництва закладу дошкільної освіти з родинами вихованців та їх ролі у вихованні всебічно розвиненої особистості (О. Безсонової, А. Богущ, Н. Гавриш, О. Косенчук, С. Максименко, Т. Піроженко); Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку (В. Воронов, А. Богущ, Т. Піроженко, О. Рейпольська, С. Сисоєва).

Значний внесок у вивчення різних аспектів означеної проблематики зробили сучасні педагоги і психологи: засади педагогіки партнерства (О. Кононко); особливості виховного потенціалу сім'ї (А. Беленька, Н. Гавриш); організація педагогічного партнерства в закладах дошкільної освіти (Н. Голота, А. Карнаухова); забезпечення міжособистісної взаємодії (С. Максименко, І. Мартиненко).

У вивченні досліджуваної проблеми значну увагу приділено ролі сім'ї у становленні ціннісних орієнтацій у дошкільному дитинстві (І. Карабаєва, С. Ладивір, Л. Соловійова, Т. Піроженко, О. Хартман).

Концептуальні підходи особливостей організації освітнього процесу у вітчизняних закладах дошкільної освіти окреслювали у наукових розвідках О. Байер, Г. Беленька, К. Крутій, Т. Пономаренко.

Таким чином, результати теоретичного аналізу дають змогу констатувати наявність наукової бази щодо досліджуваної проблеми. Проте проблема конструктивної взаємодії та комунікації учасників освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства потребує наукового осмислення.

Метою статті є виявлення проблеми партнерської взаємодії у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку та визначення шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. У світлі подій сьогодення в Україні триває розбудова нової національної системи дошкільної освіти, яка істотно відрізняється за ідеологічним змістом, удосконаленням законодавчо-правової бази, особливостями виховання та організації взаємодії всіх учасників освітнього процесу від системи виховання радянських часів [5].

Збройна агресія російської федерації проти українського народу змусила подивитися на національну освіту та історичні події країни під іншим кутом зору. Особливого сенсу набуло питання не тільки усвідомлення українцями своєї національної та громадянської ідентичності, а й формування означених якостей кожного українця з перших років життя. На реалізацію даного завдання було прийнято Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності», в якому визначено, що забезпечення реалізації завдань державної політики у закладах дошкільної освіти передбачає організацію співпраці між закладами, установами, громадянами країни; розроблення науково-методичних матеріалів означеного спрямування [6].

У Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку наголошено на необхідності створення сприятливого загального соціально-культурного середовища, солідарної відповідальності батьків та педагогів за якість освіти дітей дошкільного віку як стратегічного ресурсу реалізації цілей сталого розвитку суспільства. Разом з цим акцентується увага на стимулюванні батьківського партнерства. Залучення батьків і сімей до освітнього процесу закладу дошкільної освіти утверджує позиції про те, що кожен із батьків дитини є відповідальним за її виховання, розвиток, навчання та формування почуття людської гідності [3, с. 14]. Ці аспекти потребують соціальної свідомості та громадянської позиції дорослих як активних учасників освітнього процесу.

Грунтовною деталізацією процесу формування ефективної взаємодії ЗДО з батьками вирізняються методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців [7].

У документі зазначено, що співпраця педагогічного колективу з батьками вихованців покликана «створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини» і здійснюється за напрямками:

- створення інформаційно-просвітницького простору для батьків та інших членів родини, що займаються вихованням;
- підвищення фахової майстерності педагогів через ознайомлення з родинним досвідом виховання;
- сприяння інтеграції родинного виховання в суспільне;
- заохочення батьків брати активну участь в освітньому процесі;
- узгодження понять, цінностей педагогічної позиції, досягнення єдності педагогічних впливів на дитину в родині та закладі дошкільної освіти;

– формування у педагогічних працівників та батьків позитивного ставлення до взаємодії, спонукання їх до дій і моделей поведінки, орієнтованих на взаєморозуміння та взаємоповагу» [7].

Взаємодія з батьками – напрям діяльності закладу дошкільної, який був і залишається одним із найважливіших та стратегічно значущих інститутів освіти. «Якісне забезпечення освітнього процесу в закладі дошкільної освіти передбачає участь батьків як вірних і розумних союзників у справі навчання, виховання і розвитку дітей, адже самопізнання й самоствердження дитини, реалізації її творчого потенціалу в життєвій перспективі неможливі без означеного партнерства» [8, с. 13].

На даний час поширеним для закладів дошкільної освіти залишається практика застосування форм взаємодії з сім'ями, що втратили свою ефективність. У світлі подій сьогодення, низького рівня психолого-педагогічної, правової та медичної обізнаності батьків щодо специфіки підтримки, піклування і розвитку дітей дошкільного віку, педагогічне співробітництво має особливе значення. Успіх конструктивної партнерської взаємодії учасників освітнього процесу безпосередньо залежить від вмотивованості педагогічних працівників закладів дошкільної освіти до роботи, постійного професійного зростання, підвищення рівня престижності професії та соціального статусу педагога [3].

Дедалі шириться орієнтованість батьків на максимальну підготовленість дітей до навчання у школі. Інколи запит батьків до педагогів обмежується якісним виконанням нагляду, виховання та навчання майбутніх школярів [9].

На тлі негативних чинників, про які йшлося вище, принципове значення має формування національної ідентичності, свідомості й самосвідомості, системи ціннісних орієнтацій підростаючого покоління. Стає очевидним, що метою співробітництва педагогічного колективу з родинами вихованців має стати гармонійний вплив на дитину у процесі становлення життєвих компетентностей та громадянських якостей [10, с. 10].

Доведено, що сім'я є структурною соціальною одиницею суспільства, що відображає у своєму мікрокліматі загальний стан усього середовища, всі його протиріччя, впливи та відповідні суттєві перетворення. Сім'я акумулює у собі всю сукупність відносин: соціальних, національних, політичних, економічних, соціокультурних та ін. [11, с. 58].

На пріоритетній участі сім'ї та взаємодії закладів дошкільної освіти з сім'ями вихованців наголошується у Державному стандарті дошкільної освіти (Базовому компоненті дошкільної освіти 2021 р.) [4].

Тож можемо стверджувати, що сім'я є дієвим природним соціокультурним та комунікативним інститутом виховання, фундаментальним середовищем для становлення особистості, для утвердження національної та громадянської ідентичності. Зокрема, у розділі освітнього напрямку «Дитина в соціумі» методичних рекомендацій до Базового компонента дошкільної освіти (2021 рік), участь батьків у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності полягає у формуванні вмій дотримуватись правил і способів міжособистісної взаємодії в соціально-громадянському просторі; вчити дітей звертатися по допомогу до однолітків та знайомих дорослих, отримувати задоволення від надання допомоги іншим. Надавати можливість у визначенні та прийнятті правил співжиття в родині, моделювати життєві ситуації для формування готовності дитини до посиленої участі в демократичних процесах, що відбуваються в дитячих осередках, громаді, суспільстві [12].

Проведений аналіз зумовив наукове осмислення чинників забезпечення ефективної взаємодії та партнерства між педагогами закладу дошкільної освіти та родинами вихованців в освітньому просторі.

Варто відмітити, що термін «взаємодія» трактується як сумісна дія кількох суб'єктів, при яких результат дії одного з них впливає на інші, що змінює їхню динаміку; термін «партнерство» – це спільна діяльність, яка ґрунтується на рівних правах і обов'язках, спрямована на досягнення спільної мети [8, с. 13]; термін «комунікативна діяльність» розглядається вченими «завжди як взаємодія і поділяє характеристики взаємодії загалом» [13, с. 28].

Оскільки, сім'я є найближчим оточенням дитини [14, с. 4], виникла потреба з'ясування стану сформованості соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності у сім'ях, в яких вони виховуються. На етапі констатувального експерименту нашого дослідження було проведено опитування батьків вихованців з означеної проблематики. В опитуванні взяло участь 130 сімей з різних регіонів України. Батькам було запропоновано за п'ятибальною шкалою оцінити сформованість соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності наступним чином:

- 5 — ознака сформована, проявляється постійно;
- 4 — ознака проявляється часто, але не завжди;
- 3 — ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво;
- 2 — ознака проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях;
- 1 — ознака не сформована.

На запитання чи «Виявляє почуття власної гідності як представника українського народу та громадянина» переважна більшість батьків відповіли схвально «ознака сформована, проявляється постійно» (50,4 %); «ознака проявляється часто, але не завжди» (21,8 %), «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (13,3 %); «ознака проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях» (5,2 %); відповідь про те, що «ознака не сформована» надали 8,1 % респондентів. Також були коментарі від батьків що «через те, що це дуже нав'язується, дитина заперечує або взагалі не сприймає».

На запитання чи «Демонструє інтерес до національних і культурних цінностей свого народу» відповіді батьків розділилися наступним чином: «ознака сформована, проявляється постійно» (36,3 %); «ознака проявляється часто, але не завжди» (31,9 %), «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (17,8 %); «ознака проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях» (5,9 %); відповідь про те, що «ознака не сформована» надали 7,4 % респондентів.

Проблемним виявилось питання до батьків щодо «Уміння співпереживати та співчувати, оптимістично ставитися до складнощів та визначати шляхи їх подолання». Схвальну відповідь «ознака сформована, проявляється постійно» надали 32,1 % батьків; «ознака проявляється часто, але не завжди» (40,3 %), «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (16,4 %); «ознака проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях» (3,7 %); відповідь про те, що «ознака не сформована» надали 6,9 % респондентів.

На запитання про «Залучення дитини відповідно до її вікових можливостей до участі в житті сім'ї / родини в різних формах дозвілля, спільних подорожей, прогулянок тощо» переважна більшість батьків відповіла схвально «ознака сформована, проявляється постійно» (53,3 %); «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (22,2 %); «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (9,6 %); «ознака проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях» (3,7 %); відповідь про те, що «ознака не сформована» надали 7,4 % батьків.

Останнім запитанням опитувальника було «Залучення дитини до посиленої праці в демократичних процесах, що відбуваються в дошкільному закладі, громаді, суспільстві, залучення до участі у соціальних та благодійних акціях». Схвально відповіли «ознака сформована, проявляється постійно» 35,6 % батьків; «ознака проявляється часто, але не завжди» (32,6 %) батьків, «ознака проявляється час від часу, виражена не яскраво» (17,8 %); «ознака

проявляється фрагментарно, лише в певних ситуаціях» (6,7 %); відповідь про те, що «ознака не сформована» надали 7,4 % респондентів.

Водночас хочемо зауважити про певні коментарі від батьків вихованців до запитань опитувальника щодо взаємодії та співпраці із закладом дошкільної освіти: «Ми працюємо по 12 годин на добу, в тата немає взагалі вихідних», «Бракує часу на спілкування, багато працюємо», «Сімейні стосунки та спілкування обмежені через брак часу», «Сімейні традиції тільки формуємо», «Дитині нічого не цікаво, він хоче бути людиною-павуком» та ін.

Результати опитування батьків дітей старшого дошкільного віку дозволили констатувати, що значна кількість батьків недостатньо обізнані з проблемою формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в процесі взаємодії, проте переважна більшість добре знають улюблені інтереси своїх дітей, заохочують малюків до взаємодії та участі у спільних справах, враховують дитячі інтереси та побажання у плануванні родинного дозвілля. Деякі батьки під час проведення опитування проявили пасивну позицію, посилаючись на зайнятість та відсутність належних педагогічних знань.

Як вже було зазначено, Державний стандарт дошкільної освіти передбачає взаємодію між закладами дошкільної освіти та батьками як учасниками освітнього процесу та педагогами як фахівцями, які стимулюють процес формування життєвих компетентностей дитини. Зокрема, у Стандарті зазначено, що педагогічний колектив ініціює різні форми участі батьків у педагогічному процесі, управлінні та громадському самоврядуванні закладу дошкільної освіти [4].

Ефективність реалізації завдань освітнього напрямку «Дитина в соціумі» відбувається завдяки забезпеченню активної участі дітей, батьків та педагогів в організації освітнього простору, що характеризується єдністю виховних впливів на підростаюче покоління [12].

Зупинимось детальніше на позиції педагога, який забезпечує досягнення результату формування соціально-громадянської компетентності дітей.

Особистісні цінності вихователя, його життєвий досвід є значущими у забезпеченні умов щодо формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку, серед яких пріоритетними є [15]: сприяння повазі людської гідності, різноманітності та взаємоповазі; підтримка ініціативності та взаємодії дитини щодо участі у різних видах діяльності; надання можливості вибору власної участі у вирішенні проблемних питань, що з'являються у дитячому колективі в процесі

діяльностей; забезпечення відчуття дитиною власної індивідуальності, унікальності та цінності для колективу; обговорення та розробка разом з дітьми норм, правил групової взаємодії; допомога дітям у визначенні власних меж, повазі меж інших, знаходженні шляхів вирішення конфліктних ситуацій; запобігання проявам булінгу в освітньому середовищі; взаємодія з батьками щодо набуття дитиною соціально-громадянської компетентності; стимулювання батьків до спільного прийняття рішень, що стосуються функціонування закладу дошкільної освіти, групи, організації спільних заходів, у яких беруть участь діти тощо [15].

Відтак на розвідувально-пошуковому етапі дослідження постало питання – визначення ціннісних орієнтирів та рівня обізнаності вихователів щодо проблеми формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку, їхньої налаштованості на запровадження педагогіки партнерства, що ґрунтується на співучасті та конструктивній комунікації з вихованцями та батьками.

З метою спроможності та готовності до вирішення означеної проблеми, було проведено анкетування серед вихователів закладів дошкільної освіти. До анкетування було залучено 45 вихователів старших груп вітчизняних закладів дошкільної освіти. Питання анкети спрямовувалися на з'ясування розуміння ними сутності поняття «соціально-громадянська компетентність дітей дошкільного віку», особливостей її формування у дітей дошкільного віку, а також здатності до формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку у процесі комунікативної діяльності.

Варто відмітити те, що за даними анкетування більшість педагогів, які взяли участь у дослідженні мають педагогічний досвід роботи понад 10 років (51,1 %), лише 7 % вихователів на перше питання анкети «У чому на Ваш погляд полягає сутність поняття «соціально-громадянська компетентність дітей старшого дошкільного віку» дали правильну відповідь, 93 % відповідей були не повними або хибними.

На питання анкети «Чи притаманна Вам така професійна якість як «здатність до формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку в комунікативній діяльності»? Позитивну відповідь «так, притаманна» надали 44,4 % педагогів. Водночас лише 25 % респондентів висловили власну точку зору з цього приводу та пояснили чому саме вони так вважають.

На питання «Який рівень здатності до формування соціально-громадянської компетентності дітей старшого дошкільного віку Вам притаманний?» відповіді вихователів розділилися наступним чином:

«достатній рівень» відповіли 45,5 % опитаних, «не зовсім достатній» – 50 % респондентів, 4,5 % респондентів дали негативну відповідь «недостатній».

Серед труднощів у своїй роботі вихователі назвали: налагодження партнерської взаємодії з батьками; недостатність методичного забезпечення з формування соціально-громадянської компетентності дітей в комунікативній діяльності; підвищення іміджу професії вихователя з боку держави; недооцінення батьками значення участі педагога у вихованні дітей; недостатня педагогічна освіченість батьків з питань формування життєвої компетентності дітей; через військовий стан небезпечність та емоційну завантаженість у процесі роботи; низьку оплату праці педагога в умовах війни.

Результати опитування вихователів засвідчили наявність проблеми партнерської взаємодії у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку та зумовлюють до пошуку форм ефективної співпраці педагогічних працівників закладів освіти з членами родин вихованців, підвищення рівня професійно-педагогічної компетентності вихователів ЗДО щодо партнерської взаємодії у формуванні означеної проблеми, розробку єдиної цільової взаємодії, сім'ї та педагогічного колективу в контексті виховання майбутнього громадянина України [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, окреслено актуальність проблеми партнерської взаємодії в сучасному освітньому процесі як одного з ключових компонентів, який впливає на формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку.

Визначено пріоритетність державних завдань, як важливих чинників подальшого емоційно-ціннісного, соціального та громадянського становлення особистості.

Опитування батьків та анкетування педагогів на етапі констатувального експерименту дозволили констатувати наявність таких проблем: необхідність підвищення культури відповідального батьківства та педагогічного просвітництва сімей; необхідність фахового підвищення знань педагогів щодо проблеми партнерської взаємодії у формування соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку; недостатній рівень вмотивованості педагогів щодо налагодження партнерської взаємодії з родинами вихованців, спричинений низьким соціальним статусом педагогів та недостатньою педагогічною освіченістю батьків.

Слід зазначити, що дана стаття не вичерпує і не розкриває всіх аспектів з проблеми партнерської взаємодії у формуванні соціально-громадянської компетентності дітей дошкільного віку в освітньому процесі. Перспективними вважаємо пошук та узгодження ефективних форм, методів і засобів організації освітньої роботи з питань: підвищення фахової компетентності педагогів та педагогічної освіченості батьків, конструктивної взаємодії батьків та педагогів закладу дошкільної освіти.

Література

1. Козак Л. В. Проектна діяльність у закладах дошкільної освіти. ТОВ "НВП "Інтерсервіс", Україна, Київ, 2022. 176 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41740>
2. Голота Н. М., Карнаухова А. В. Організація педагогічного партнерства в ЗДО як умова забезпечення якості освіти дітей раннього та дошкільного віку. Preschool and primary education in European integration and national dimensions: scientific monograph. Baltija Publishing, Latvia, Riga, 2023. С. 66-77. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-335-4-3>
3. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В. Б., 2020. 44 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTcJ-NO3SISU47Gd/view>
4. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція: МОН України; Наказ, Стандарт від 12.01.2021 № 33. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#n7>
5. Пономаренко Т. О., Євченко Я. Б. Формування основ сенсорно-пізнавальної компетентності дітей раннього віку. The IX International Science Conference «Trends of development modern science and practice». November 16 – 19, 2021. С. 394-397.
6. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності: Закон України від 13.12.2022 № 2834-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text>
7. Методичні рекомендації щодо організації взаємодії закладів дошкільної освіти з батьками вихованців від 11.10.2017 № 1/9-546. URL: https://dnz8sumy.at.ua/zakonu/robota_z_batkami_1_9-546-3.pdf
8. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. осв. і науки України, Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с. URL: <https://f.osvita.city/file/35/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>
9. Беленька Г. Особистість педагога у вимірі запитів XXI століття. Дошкільне виховання. 2019. № 4. С. 3-5.
10. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; наук. ред. Г. В. Беленька; авт. кол.: Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, В. М. Вертугіна та ін. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 352 с. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/15278/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8%20%D0%94%D0%98%D0%A2%D0%98%D0%9D%D0%90.pdf>

11. Капська А. Й., Пеша І. В., Міхєєва О. Ю., Соляник М. Г. Технології соціально-педагогічної роботи з сім'ями: навч.-метод. посіб. Київ: Слово, 2015. 247 с.

12. Щодо методичних рекомендацій до оновленого Базового компонента дошкільної освіти: Лист МОН України від 16.03.2021 р. № 1/9-148. URL: <https://mon.gov.ua/pru/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti>

13. Кульбіда С. В. Освітній простір для всіх (застосування компетентнісного і білінгвального підходів в умовах модернізації освітньої діяльності). Стратегія післядипломної освіти для сталого розвитку: монографія; за ред. Н. М. Рідей, Л. М. Панченко. 2 видання, доповнене і перероблене. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. С. 229-256.

14. Гавриш Н. Сім'я допомагає виростити крила для польоту. Методична скарбничка вихователя. 2014. № 3. С. 4-12.

15. Косенчук О. Г. Формування соціально-громадянської компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Педагогічна освіта: теорія і практика. 2022. № 32. С. 138-155.

References

1. Kozak, L. V. (2022). Proiektna diialnist u zakladakh doshkilnoi osvity [Project activity in preschool education institutions]. TOV "NVP "Interservis", Ukraine, Kyiv. URI: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41740> [in Ukrainian].

2. Holota, N. M., Karnaukhova, A. V. (2023). Orhanizatsiia pedahohichnoho partnerstva v ZDO yak umova zabezpechennia yakosti osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku [Organization of pedagogical partnership in preschool educational institutions as a condition for ensuring the quality of education of children of early and preschool age]. Preschool and primary education in European integration and national dimensions: scientific monograph. Baltija Publishing, Latvia, Riga, 66-77. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-335-4-3> [in Ukrainian].

3. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy (2020). Kontseptsiia osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku [Concept of education of children of early and preschool age]. Kyiv: FOP Ferenets V. B. URL: <https://drive.google.com/file/d/12ta1d3vfwTtFhITpMTCJ-NO3SISU47Gd/view> [in Ukrainian].

4. Pro zatverdzhennia Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity (Derzhavnoho standartu doshkilnoi osvity) nova redaktsiia: MON Ukrainy; Nakaz, Standart vid 12.01.2021 № 33 [On approval of the Basic Component of Preschool Education (State Standard of Preschool Education), new edition: MES of Ukraine; Order, Standard of 12.01.2021 № 33]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#n7> [in Ukrainian].

5. Ponomarenko, T. O., Yevchenko, Ya. B. (2021). Formuvannia osnov senso-piznavalnoi kompetentnosti ditei rannoho viku [Formation of the basics of sensory and cognitive competence of young children]. The IX International Science Conference «Trends of development modern science and practice», 394-397 [in Ukrainian].

6. Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadianskoi identychnosti: Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2834-IX [On the Basic Principles of State Policy in the Field of Strengthening Ukrainian National and Civil Identity: Law of Ukraine of 13.12.2022 № 2834-IX]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2834-20#Text> [in Ukrainian].

7. Metodychni rekomendatsii shchodo orhanizatsii vzaiemodii zakladiv doshkilnoi osvity z batkamy vykhovantsiv vid 11.10.2017 № 1/9-546 [Methodological recommendations on the organization of interaction between preschool education institutions and parents of pupils of 11.10.2017 No. 1/9-546]. URL: https://dnz8sumy.at.ua/zakonu/roboata_z_batkami_1_9-546-3.pdf [in Ukrainian].

8. Dytna: Osvitnia prohrama dla ditei vid dvokh do semy rokov [Child: Educational program for children from two to seven years] / nauk. ker. proektu V. O. Ohneviuk; avt. kol.: H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich, N. I. Bohdanets-Biloskalenko [ta in.]; nauk. red.: H. V. Bieliienka, M. A. Mashovets; Min. osv. i nauky Ukrainy, Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2016. URL: <https://f.osvita.city/file/35/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf> [in Ukrainian].

9. Bieliienka, H. (2019). Osobystist pedahoha u vymiri zapytiv KhKhI stolittia [The personality of the teacher in the dimension of the demands of the XXI century]. *Doshkilne vykhovannia – Preschool education*, 4, 3-5 [in Ukrainian].

10. Metodychni rekomendatsii do Osvitnoi prohramy dla ditei vid 2 do 7 rokov «Dytna» [Methodological recommendations for the Educational Program for Children from 2 to 7 years old "Child"] / nauk. ker. proektu V. O. Ohneviuk; nauk. red. H. V. Bieliienka; avt. kol.: H. V. Bieliienka, O. L. Bohinich, V. M. Vertuhina ta in. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2016. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/15278/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4.%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8%20%D0%94%D0%98%D0%A2%D0%98%D0%9D%D0%90.pdf> [in Ukrainian].

11. Kapska, A. Y., Pesha, I. V., Mikheieva, O. Yu., Solianyuk, M. H. (2015). *Tekhnolohii sotsialno-pedahohichnoi roboty z simiamy: navch.-metod. posib.* [Technologies of social and pedagogical work with families: a study guide]. Kyiv: Slovo [in Ukrainian].

12. Shchodo metodychnykh rekomendatsii do onovlenoho Bazovoho komponenta doshkilnoi osvity: Lyst MON Ukrainy vid 16.03.2021 r. № 1/9-148 [On methodological recommendations for the updated Basic Component of Preschool Education: Letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated 16.03.2021 № 1/9-148]. URL: <https://mon.gov.ua/npa/shodo-metodichnih-rekomendacij-do-onovlenogo-bazovogo-komponenta-doshkilnoyi-osviti> [in Ukrainian].

13. Kulbida, S. V. (2020). Osvitnii prostir dla vsikh (zastosuvannia kompetentnisnogo i bilinhvalnogo pidkhodiv v umovakh modernizatsii osvitnoi diialnosti) [Educational space for all (application of competence and bilingual approaches in the context of modernization of educational activities)]. *Stratehiia pislidyplomnoi osvity dla staloho rozvytku: monohrafiia; za red. N. M. Ridei, L. M. Panchenko. 2 vydannia, dopovnene i pereroblene.* Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova, 229-256 [in Ukrainian].

14. Havrysh, N. (2014). Simia dopomahaie vyrostyty kryla dla polotu [Family helps to grow wings for flight]. *Metodychna skarbnychka vykhovatel'ia – Methodical treasury of the educator*, 3, 4-12 [in Ukrainian].

15. Kosenchuk, O. H. (2022). Formuvannia sotsialno-hromadianskoi kompetentnosti u ditei starshoho doshkilnogo viku [Formation of social and civic competence in children of senior preschool age]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka – Pedagogical education: theory and practice*, 32, 138-155 [in Ukrainian].